

บทคัดย่อ

จากการคาดประมาณโครงสร้างประชากรของประเทศไทยในอนาคตพบว่า สังคมไทยกำลังจะเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมชราภาพ สาเหตุหนึ่งเกิดจากการลดลงของอัตราเจริญพันธุ์รวมของไทยปัจจุบันที่คาดว่าจะลดลงเหลือ 1.7 ซึ่งต่ำกว่าระดับทดแทน ปรากฏการณ์ดังกล่าวคงจะส่งผลกระทบต่อการลดลงของประชากรเด็กอย่างเลี่ยงไม่พ้น และอาจมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยในระดับมหภาคได้เช่นกัน งานวิจัยนี้ได้วิเคราะห์ 3 ประเด็นหลักของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรของไทยกล่าวคือ ในด้านของคุณลักษณะโดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับนานาประเทศ ความครอบคลุมและผลต่อการตัดสินใจมีบุตรของครอบครัว

ในด้านของมาตรการด้านการคลัง ประเทศไทยเลือกใช้ “ค่าลดหย่อน” ในการลดภาระภาษีของครอบครัวที่มีบุตร แต่มาตรการดังกล่าวเอื้อประโยชน์ให้กับคนที่มีรายได้สูงกว่า ในด้านของมาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม หากไม่นับในเรื่องของค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลที่มีตาข่ายของ 30 บาทรักษาทุกโรค รองรับเอาไว้ หรือการประชาสัมพันธ์ที่ช่วยครอบครัวที่มีบุตรที่มีความจำเป็นเร่งด่วนในลักษณะที่เป็นกรณีพิเศษช่วยเหลือในระยะสั้นแล้ว ประเทศไทยมีเพียงระบบช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตร เฉพาะในกรณีที่บิดามารดาอยู่ในบางอาชีพหรือสถานภาพการทำงานเท่านั้น ซึ่งจะเป็นในรูปแบบของการประกันสังคมหรือประโยชน์เกื้อกูลจากนายจ้างเท่านั้น การช่วยครอบครัวที่มีบุตรรูปแบบสวัสดิการสังคมนั้นยังไม่มีมาตรการที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ในด้านการสนับสนุนด้านเวลา ภายใต้กฎหมายแรงงานในปัจจุบันนั้น มีการกำหนดให้ลูกจ้างสตรีสามารถลาคลอดได้ 90 วัน สำหรับลูกจ้างที่เป็นสมาชิกกองทุนประกันสังคม การลาจะจัดเป็น Paid Leave หรือเป็นการลาที่สามารถรับเงินชดเชยระหว่างการลา แต่ประเทศไทยยังไม่มีระบบการลาของมารดาเพื่อเลี้ยงดูบุตรโดยเฉพาะ หรือการให้บิดามีสิทธิลา

โดยใช้ข้อมูลสำมะโนประชากรและเคหะ 1% ในการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ด้านความครอบคลุม เมื่อพิจารณาตัวอย่างทั้งหมด 81,656 ครอบครัวทั่วประเทศพบว่า ครอบครัวที่ไม่ได้รับสวัสดิการสูงถึงร้อยละ 64.8 ครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการนั้นมีคิดเป็นร้อยละ 35.2 ในจำนวนนั้นเป็นครอบครัวที่สามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งได้รับสวัสดิการร้อยละ 18.1 ส่วนครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งคู่คิดเป็นร้อยละ 17.1 ส่วนใหญ่มีแนวโน้มเป็นสวัสดิการประเภทเดียวกันหรือร้อยละ 15.3

สำหรับผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการของครอบครัวต่อการตัดสินใจมีบุตรนั้น การได้รับสวัสดิการเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวนั้นไม่ค่อยมีผลต่อการตัดสินใจมีบุตรเพิ่มอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อพิจารณาข้อมูลในระดับประเทศ ข้อมูลเขตเมือง-ชนบท ข้อมูลครอบครัวทั้งคู่ทำงาน หรือข้อมูลที่สามีทำงานและภรรยาเป็นแม่บ้าน แต่การได้รับสวัสดิการเลี้ยงดูบุตรน่าจะช่วยส่งเสริมการตัดสินใจมีบุตรต่อครอบครัวที่ภรรยาอายุ 15-29 ปี ซึ่งช่วงอายุดังกล่าวนี้เป็นช่วงวัยเจริญพันธุ์ตอนต้นและกำลังเริ่มจะมีบุตรคนแรก ในกรณีนี้พบว่าแตกต่างไปจากกรณีอื่นๆที่ผ่านมา กล่าวคือการได้รับสวัสดิการของครอบครัวนั้นมีผลต่อการตัดสินใจมีบุตรเพิ่มเชิงบวก โดยเฉพาะในกรณีที่ครอบครัวได้รับอยู่ในสถานภาพการทำงานที่อยู๋ในข่ายได้รับสวัสดิการทั้งคู่ การได้รับสวัสดิการมีผลบวกอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้เมื่อได้พิจารณารายละเอียดของลักษณะการได้รับสวัสดิการลงไปอีก พบว่าครอบครัวหลายประเภทเมื่ออยู่ในข่ายได้รับสวัสดิการแล้ว มีความน่าจะเป็นที่จะมีบุตรเพิ่มมากขึ้น ซึ่งได้แก่ ครอบครัวที่ทั้งสามีและภรรยาเป็นข้าราชการและหรือรัฐวิสาหกิจ ในส่วนของปัจจัยประเภทอื่นๆนั้น จำนวนปีที่เข้ารับการศึกษาของภรรยาผลต่อการตัดสินใจมีบุตรเพิ่ม

ในเชิงนโยบาย นอกเหนือจากแนวทางของการปฏิรูปมาตรการการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในด้านของการขยายความครอบคลุมแล้ว แนวทางในการช่วยเหลือครอบครัวในระยะยาวขึ้น และการเน้นการช่วยเหลือด้านเวลาเลี้ยงดูก็เป็นประเด็นสำคัญที่ควรนำมาพิจารณาต่อไปในอนาคต

Abstract

The projection of population in Thailand points that, Thai society is going to transform to the so-called the aging society as many developed countries within 2 decades. One factors is the decline of total fertility rate, which has been decreased sharply to be under the replacement level. In Thailand, the effect of such fertility decline and its effective countermeasures should be paid more attentions. In this research, we focus on the so-called child related policy in Thailand, especially from three aspects. Those are, firstly, its characteristics from international comparison's point of view, secondly, its coverage, and, thirdly, the effect of benefits of child related policy on fertility.

The structure of characteristics of child related policy in Thailand is not much different from that of other countries. As fiscal welfare, Thailand has income deduction, namely, "Child Deduction" and "Child in Schooling Year Deduction" , which are aimed to decrease tax burden of taxpayers. Thai families attain various types of benefits under the scheme of social protection. There exists no universal child allowance scheme as in many countries. Family in some work status or occupations can attain defined contributory benefits, i.e. the members Social Security Fund and Private School and Headmaster Assistance Fund. Veterans and their family are eligible for comparatively long term assistance. Moreover, some special groups can attain some assistance-in-cash or in-kind in short term. Unfortunately, besides maternity leave, which is 90 days' paid leave, there are no parental leave or parternity leave in Thailand at present.

Using 81,656 families data drawn from 1% data of the Population and Housing Census in 2543, we found that, 64.8% of whole samples (families) have no eligibility for contributory benefits or public employee welfare scheme, in other words, *neither husband nor wife* are not in the economic status that can attain child benefits. Whilst, 35.2% of whole samples can access such benefits. Among the latter type of family, 17.1% of samples are the family that, *both husband and wife* can access child benefits. 18.1% of samples are the family that, *either husband and wife can access child benefits both*.

Using the same data set, we investigated whether the status of ability to access child benefits affects the family's decision making on having or not having additional child. We found that, child benefits' accessibility of family does not affect the possibility of having additional child significantly at various level of data, namely, nationwide, urban-rural area, double income families, single income families (wife is housewife). Nevertheless, child benefits' accessibility of family does positively affect the possibility of having additional child significantly when we considered only the family with wife who is 15-29 years old. The types of family that response to child benefits are the families that *both husband and wife* can access child benefits and *either husband or wife* are in the status of government officials or public company's employees. Another economic factor, that affect the possibility of having additional child significantly, is the schooling year of female. Thus, from public policy viewpoint, not only the expansion of coverage but the child care's long term support and child rearing leave measures should be taken in an account in the future.